

I, dok je primjer homonimiske provokacije rimovanja izdvojen iz drugog ciklusa, naslovljena Da mi je pjevati dano, a karakteristična po dvostihovnim i trostihovnim strofnim ubliženjima, primjeri frazemske rekreacije su izdvojeni iz pjesama prvog ciklusa U danu svjetlo, koj je ubližavan, kao i posljednji, treći, ciklus Balada o prožđtom, u sonetnom »kanonu«.

Ne znam da li je pri spominjanju kanona trebalo nanositi navodne znakove, ali se baš slična problematizacija ispisa soneta konkretna sačinjuje u pisanju soneta Jasne Melvinger. Kako?

Pa tako što je njeno pisanje soneta istovremeno i navođenje obrasca soneta i pristajanje paradigmi, ali i sintagmatsko mimoilaženje sonetnog pravilnorimujćeg daljetroadiciskog kanona, a time i prilazak istraživanjima »oslobadanja« soneta kakva su začeta začeta već kod de/kanonizatora Matoša, te izuzetno potentno »obavljana« u pjesmama, tekstovima, Rogića, Stoevića, Paljetka, Mrkonjića itd.

Nesumnjivo su ponajbolja podnavljanja, iznova ispisivanja stihotvornog naslijeda u našem pjesništvu načinjena u radionici Ivana Slamminga, a ovdje ga se mora imenovati jer je (uz Boru Pavlovića, koji je to činio još sredinom četrdesetih godina, humorno recidivirajući Viđića) najranije unio i skustvu lakog stila, čija se sazvučja vrlo snažno osjećaju u ovim pjesmama Jasne Melvinger. Sonet s iškustvom lakog stila, je vrlo zanimljivo poetičko, ispreplitanje. I više nego u sonetima spomenute se lastostihovna »ozvučenost« osjeća u dvo-trostihovnim strofnim izradicima u kojima i motivska tkanja prizivaju ujetni nadimak »Ženskog Slamminga«. Naravno, obim Slamnigovih istraživanja... itd itd. Vidi (li) se već iz ovog napisanog da su pjesme Jasne Melvinger nastale ispreplitanjem, s jedne strane, analitičko-sintetičkog (znanstvenog, ustalom!) poznavanja jezika i njegovih formativnih te transformativnih elasticiteta, a s druge strane, iskušavanja ritmometričkog korpusnog traga takozvanih zatvorenih formi.

Na istoj književnoj večeri usputno sam »dodirnuo« i kritičarsko zgriješenje inače dobrohotne novinske »reke« Milaša Bandića (u Politici, 30. avgust) zgriješenje na foni problematizacija »čiste« i »nečiste« rime. Naime, u njegovu čitanju je vrlo skaredno »skladni«, »svremenici« (ovo nisu navođena njegovih opisa, nego pokušaji moje ironične parafraze) sonet prljati »nečistim« rimama. Iako nastoji izložiti što takav postupak »u stvari« znači i pri tomu umalo uspišno interpretira relativizaciju tekstovnih struktura moguće u poetskom tekstu, on taj postupak objašnjava ipak isuviše pretencionim i prereferencijalnim tematskim »prijevodom« na pitanje »egzistencijalne nesrednenosti« (otprilike!). Navest će »programatičnu« pjesmu Rime:

Tražiš samo čiste rime
Djevice i njezin himen

U sjajnom sliku srebra – rebara
Zar jedno i spusnit treba

Zar se još uvijek smatra da se ne može i ne smije samo igrati, a da to nije nešto niže stupnja (bojim se da ne znam na stepenicama čega)?

Nešto će, bilo kako bilo, zaključiti, pa nek započnu druga čitanja!

I motivski i tematski i stilimatski kao i formalno zaigrana nepretencionost ovih pjesama, iskazuje se svojom parapretencionom poantologijom, iskusno pokretnom u egzistencijalističkoj, egzistencijalističkointimističkoj teksturi (prijenosnoj knjigovih ispisu J. M.), osjećavaće, kao piše zaslovna korica nasušne knjige »pokazuje nespornu i visoko intelektualnu svest o razumevanju modernog sveta i (»svetlosti«, opaska G. R. Pogledati, pročitati uvodnu pjesmu zbirke i u dočitavanju zbirke Svet i svetlost razmisli o snažnoj etimološkoj instruiranosti tekstualnih strukturacija pjesama Jasne Melvinger!» pesništva«.

milan dunderški: »anatom senke«, bratstvo i jedinstvo, novi sad 1986.

zoran đerić

»Biti prisutan u realnosti znači brzo i radikalno transformisati tradicionalne procese umetnosti.« Parafrizujući ovu tezu G. C. Argana, poznatog italijanskog istoričara umetnosti, mi, u stvari, ističemo opštu težnju stvaralača da menjaju svet, kritički se odnoseći prema prošlosti i sadašnjosti. To je, istovremeno, pokušaj da se sintetičku iskustva prethodnika prihvatajući,

usavršavajući ili odbacujući njihovu praksu, pravila, vrednosti.

Umetnost danas, a sa njom i savremeni pesci, računaju sa kriznim procesima društva, civilizacije uopšte, sa izmenom vrednosti modela i, naročito, sa izmenom recepcije književno-umetničkih dela. Svest o tome nikako ne umanjuje značaj književnosti i umetnosti i ne dovodi u pitanje njenu etičku dimenziju i imanentne vrednosti, već jasnije očrtava poziciju stvaralaštva danas, neke odnose koje ne smemo zanemariti pri čitanju i tumačenju književno-umetničkih dela.

Poput drugih stvaralača u duhu postmodernizma i transavangarde, koji karakterišu ovo naše vreme, zatečeni između umetnosti i neumetnosti, između estetskog i neestetskog, i pesci danas traže i potvrđuju svoje mesto, svoje prisustvo u realnosti. Prihvatajući neminovnost brze i radikalne promene uključuju se u stalne procese transformacije tradicionalnih vrednosti do kojih ne dolazi isključivo negiranjem, već i obnovom, kao i potragom za novim, ovom vremenom primerenim postupcima i estetskim procesima.

U ovakvom kontekstu poezija Milana Dunderskog pronalazi svoj smisao, svoju pripadnost, ali i svoju autonomiju. Može se isčitavati sa postmodernističkog fona, kao poezija koja poseduje otvorenu kritičku svest o tradiciji, mitovima, kultu, ali i kao poezija puna samorefleksije i samopreispitivanja pojedinca koji je uključen u civilizacijske, pre svega društvene i literarne procese. Dunderski prihvata neophodnost stalne transformacije vrednosti i značaja, kako poezije, tako i mita i umetnosti uopšte. Takvo opredeljenje očigledno je, pre svega, na tematskom, pa na formalno-organizacionom planu i, što je najbitnije, na poetičkom (supstancialnom) poletu izraz. Zato je knjiga Milana Dunderskog »Anatom senke« zanimljiv projekt i vredno književno ostvarenje.

Knjiga pesama »Anatom senke« ima četiri ciklusa, mada bi se, u suštini, mogla podeliti na dve celine. Prva od njih, kojoj pripadaju ciklusi »Sekundant heroja« i »Univerzalni vodič«, bavi se mitom, ili tačnije, metamorfozom mita. Svet božanskih, moćnih heroja oslobođen je neznanja i obmane. Ne prihvataju se više naivno, sa slepim poverenjem, već kritički, nekad čak i prenaglašeno ironično, oslobođeni oreola svetlosti i bezgrešnog, sa osobinama modernog, egzistencijalno zabrinutog čoveka.

»trećeg meseca digao sam grad spavao tvrdim snom

i oca snio
zagledanog visoko u zemlju
tako sam slabe volje kada
gledam pučinu
pokazatelje beskraja
laci etrusku zemlju šiblje drena i
mirite
travu na bregovima
ugovoren nesporazum«
(iz »Dnevnika Enejinog«, pesma »Mart«)

Za drugu celinu karakterističan je faktor igre. Pesme iz ciklusa »Igre čaranja« i »Igre bez graniča«, nastale su u igri i nastavljaju da žive od oblike igre, kako bi to rekao Huizinga.

»trešnje su zrele : život je prošao
pariz je grad : tisa je reka
nebo je tamno : zvezde daleke
u noći i danju
vozovi prolaze : ljudi kopne
gde je ljubav : gde je čemer
pas tragač : pića selica
i dalje, iz pesme »Igra putovanja«

Poetske igre Milana Dunderskog imaju svoja pravila, ali i svoje neizvesnosti, svoje realnosti i svoju fiktivnost. Jezik je najveći izazov, u svakom trenutku spremjan za svojevrsne poetske mimikrije: »jezik je zmija : što se svija / i piće : diše / liže i siše : / topli napitak / nevidljivi dobitak« »ja gorim : ja gorim... jagorim : jagorim... jago rim : jago rim«.

Prihvatajući iluzije, odnosno poetske vizije sveta, Dunderski se poigrava sa stvarnim i nestvarnim. Njegovi stihovi ne prestanju su između dve krajnosti, između privlačnosti i odbojnosti, između uspeha i promašaja, kao i igra – prijatuju na rizik.

Pesme Dunderskog imaju dvojaku težnju: ka dugom stihu i naraciji, epskim sadržajno-izražajnim mogućnostima, odnosno ka kratkim, odsečnim stihovima koji su zatalasani neobičnim ritmom. Primer za prvu vrstu navodimo iz pesme »Septembar« iz »Dnevnika Enejinog« a za drugu vrstu stihova iz pesme »Kolo«:

»u ovim gradovima
ruševinama koje vidiš
majke su o
ponoći

ustajale spremale deci hrana i oružje
gledale ih kako
odlaze

umorne su kraj ognjišta

očekivale predskazanja
bogove hiljadunoge
mesoždere
zvuk jurišne trube...«

»proverite : odstranite
prijav veš : duga ljubav
onanija : utopija
čizma : čekić : violina
proleteri : amateri
pesma : pesma
česma

pi malo : stupaj smelo...«

Suprotstavljanjem lirskog i epskog, patetičke i ironije, uvišenog i banalnog, identificuje se sadašnjost, invociraju vrednosti tradicije i post-iz zanimljivi poetski rezultati.

Dunderski je do sada objavio dve knjige pesama. »Anatom senke« je njegova treća knjiga, kojom potvrđuje nesumnjive poetske kvalitete i pronalazi svoje mesto u kontekstu mlađe srpske književnosti.

**roman jakobson: »šest predavanja o zvuku i značenju«,
književna zajednica novog sada
1986.**

ivana antonić

Nova biblioteka »Anthropos« po opredeljenju izdavača, Književne zajednice Novog Sada, biće posvećena humanističkim naukama. Ne čudi stoga što je prva knjiga u ovoj seriji iz oblasti lingvistike, posvećena je problemima jezika, sistemu a sporazumevanje svojstvenog samo homo sapiensu. Reč je o knjizi Romana Jakobsona *Šest predavanja o zvuku i značenju*.

Već samo imena autora dovoljno je da privuče pažnju čitalaca. Roman Jakobson (1896 – 1982) jedan je od najistaknutijih predstavnika strukturalizma u lingvistici.¹ Bio je jedan od onih naučnika čije teorijske postavke nisu bile značajne samo za nauku kojom se bavio, za lingvistiku, već su podstakle mnoge istraživače u drugim humanističkim naukama da krenu jednim novim pravcem u svojim oblastima istraživanja. Danas je jasno da je lingvistika svojevremeno uplivala mnoge nauke, a pre svih je uticala na antropologiju. O tome svedoči i pisac predgovora za ovu knjigu, poznati antropolog i veliki Jakobsonov poštovalec, Klad Levi-Stros koji je svojevremeno napisao da u celini društvenih nauka lingvistika zauzima posebno mesto: ona je nesumnjivo jedina koja može svojatati ime nauke.² Za ovako laskave reči upućene lingvistici treba upravo zahvaliti Romanu Jakobsonu.

Kao slavista, Jakobson je posebno značajan za našu lingvističku sredinu s obzirom da je od svih poznatih imena iz ove oblasti u svetu, najbitnije uticao na lingvistike koji su u našoj naući o jeziku u poslednjih tridesetak godina ostavili najdublje trag.

U knjizi koja je pred nama sakupljeno je šest predavanja koja je Jakobson održao na njujorškoj Slobodnoj školi za visoke studije u toku školske 1942/43. godine. Tema im je istorijat nastanka fonologije kao lingvističke discipline koja se bavi izučavanjem foneme (glas u funkciji jezičkog znaka koji omogućava sporazumevanje) a koja će, po njegovom mišljenju, naući o jeziku pružiti daleko relevantnije rezultate nego što je to moglo da joj pruži fonetika, do tada jedna od vodećih lingvističkih disciplina.

Jakobson se najpre osvrće na proučavanje govornih glasova u XIX i početkom XX veka kojima su se bavili fonetičari, a koji su mahom bili predstavnici mladogramatičarske škole (vodećeg opredeljenja u nauci o jeziku u to vreme). Jakobson kritikuje njihovo interesovanje isključivo za akustička i artikulaciona svojstva glasa, a pri tom potpuno zanemarivane funkcije kojih su glasovi obavljaju u komunikacijskom procesu. Fonetičare zanima samo označitelj, a ne i označeno – ono što se iza tog označitelja krije. Za Jakobsona, međutim, da-

leko je važnije pitanje kakva je neposredna svrha glasa kao akustičke pojave. Po njegovom mišljenju treba izaći iz područja glasa po sebi i zakoraciti u područje značenja – proučavati jezički vid govornih glasova: baviti se fonologijom.

Sledi pregled i komentar ideja koje su se javljale u prošlosti u vezi sa pojmom foneme kao distinkтивnog glasa. Poljak Boduen de Kurtene pominje pojам foneme još 1870. godine, prvi uočivši da glasovi imaju distinkтивnu ulogu (sto kasnije prihvata i praska škola). Za uvođenje drugog važnog pojma za funkcionalno proučavanje glasova, pojama fonološkog sistema, zasluga pripada F. de Sosiru. On je uočio da se foneme međusobno suprotstavljaju, tačnije da svaka fonema jednog jezika stupa u opozitivni odnos prema nekom drugom fonemi čineći tako fonološki sistem datog jezika. Na taj način su ova dvojica lingvista, smatra Jakobson, utvrdili polaziste za proučavanje odnosa između glasova i značenja.

Definišući fonemu kao jezičku jedinicu koja učestvuje u razlikovanju značenja, dakle obavlja distinktivnu funkciju, Jakobson odgovara i na pitanja koji se oda oblik realnosti krije u pojma foneme, te čime se fonema razlikuje od ostalih jezičkih vrednosti? Fonema je specifična po tome što nema nikakvo posebno značenje, a njena jezička vrednost sastoji se u tome što omogućava razlikovanje značenja reči. Ona raspolaže diferencijalnom, negativnom vrednošću, a ostale jezičke jedinice imaju pozitivnu sadržinu. I pored toga što fonema nema posebno značenje, Jakobson postavlja pitanje koja onda vrednost odgovara razlici između dve foneme? Toj razlici odgovara jedino činjenica postojanja razlike u značenjima reči, dok je sadržina tih različitih značenja u svakoj reči drukčija (podvikao R. J.). Fonema zato zauzima sasvim specifičan položaj u jezičkom sistemu (i među znakovima uopšte).

Najveći Jakobsonov doprinos fonologiji tiče se otkrića distinktivnih svojstava. Fonema nije nedeljiva fonološka jedinica, kako je stajalo u definiciji koju su formalisali Pražani. Sve foneme jednog jezika dele se na neraščlanjiva distinktivna svojstva. Fonema je skup distinktivnih svojstava koje imaju svoje mesto u ustrojstvu jezika i na osnovu kojih foneme i stupaju međusobno u oponiciju, čineći fonološki sistem datog jezika. Zato analiza fonološkog sistema svakog jezika, smatra Jakobson, mora početi izdvajanjem distinktivnih svojstava. Analizirajući sistem suglasnika u francuskom jeziku, pokazuju i kako bi to trebalo činiti.

Raščlanjivi fonemu na manje jedinice, Jakobson opovrgava de Sosirov princip linearnosti označitelja, po kome linearost jezika onemogućava istovremeno izgovaranje dva elementa, a koje je, smatra Jakobson, onemogućilo de Sosira da dode do pojma distinktivnog svojstva. Ne mogu se izgovoriti dve foneme istovremeno, ali je zato moguće u isto-vreme artikulisati nekoliko distinktivnih svojstava – pošto su foneme složene jedinice. Jakobson objašnjava mesto tako shvaćene foneme na de Sosirov način: »osi uza-stopnih nizanja« i »osi istovremenosti«.

Ovakva analiza foneme podstakla je Jakobsona da preispita i načelo proizvodnosti znaka, drugo bitno de Sosirovo načelo, po kome je veza između označitelja i označenog u jezičkom znaku proizvoljna. Pre njega, baveći se prirodom jezičkog znaka, ovu temu je osporio i francuski lingvista E. Benvenist. Objavio su se složili da je ta veza, iz perspektive jednog zadatog jezika, nužna jer, kako Jakobson objašnjava, jezički znak uvek čine označitelj i označeno, jedno bez drugog ne ide.

Od vremena kada je Jakobson održao ova predavanja, pa do danas, fonologija se učvrstila kao potpuno samostalna lingvistička disciplina, a mnogi jezici su dobili detaljnije opise svog fonološkog sistema. U okviru *Odabranih spisa* Romana Jakobsona (obuhvataju sedam do sada ob-

javljenih tomova) čitav prvi tom posvećen je fonološkim studijama. Ove Jakobsonove ideje kvalitativno su unapredile i neke druge lingvističke discipline. Pre svih dijalektološke studije i izučavanje istorijskog razvoja pojedinih jezika.

Ova knjiga je jedno od klasičnih dela strukturalne lingvistike. Na jednom mestu izloženi su i na primerima iz različitih jezika objašnjeni osnovni pojmovi iz fonologije i da je istorijski njihovog nastanka.⁶ Mogli bismo zato reći da smo ovom knjigom dobili svojevrstan teorijski udžbenik iz fonologije – koji nam je, svakako, bio potreban.

Napomena:

1 Ova knjiga je objavljena na francuskom jeziku u Parizu 1976. godine. Na srpskohrvatskom jeziku, u prevodu B. Jelića, ova predavanja su ranije objavljena u časopisu Treći program, Radio Beograd, br. 57/II, 1983. 229-308.

2 R. Jakobson je jedan od osnivača Praskog lingvističkog kružoka i koautor poznatih „Teza praskog lingvističkog kružoka“ (1929), te među osnivačima Njujorškog lingvističkog kružoka (1943) i njegovog poznatog glasila „Word“, a od 1949. godine nakon njegovog dolaska na Harvardski univerzitet u svetu se s postavljanjem pominje Harvardska lingvistička škola.

3 Klod Lévi-Straß, *Strukturalna antropologija*. Starnov. Zagreb 1977. str. 41.

4 Na srpskohrvatskom jeziku čitaoci su svakako dostupniji od ostalih neki sintetički izvori za upoznavanje sa Jakobsonom i njegovim delom: *Lingvistika i poetika*, Nolit, Beograd, 1966; *Teza praskog lingvističkog kružoka* (1929). Treći program, Radio Beograd, br. 25. 1975. 497-526, a preštampane su u knjizi Jan Mukarović, *Struktura pesničkog jezika*. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1986. 153-183; *Ogledi iz poetike*, Prosveta, Beograd, 1978; R. Jakobson, K. Pomsorska, *Razgovor I-VIII. Književnost, knj. LXXX, LXXXI, LXXXII*, 1985 (uskoro treba da bude objavljeno kao posebna knjiga).

5 Jan Boden de Kurtene (*Jan Bodouin de Courtenay* i njegov učenik Mikola Kruševski) glavni su predstavnici kazanjske lingvističke škole, jedne od progresivnih slavističkih škola XIX veka, čije će mnoge ideje kasnije privratio i razraditi predstavnici pranske škole (detaljnije o kazanjskoj školi vidi kod M. Ivić, *Pravci u lingvistici*, Državna založba Slovenije, Ljubljana, 1978. 84-86).

6 Kao pristupno stivo fonologiji (na srpskohrvatskom jeziku) ovoj bi knjizi mogao biti komplementarni Jakobsonov tekst *Fonologija i poetika*. Lingvistika i poetika, Nolit, Beograd, 1966. 218-268.

(Janusz Lalewicz: »Sociologia komunikacji literackiej. Problemy rozpowszechniania i odbioru literatury«, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź. Zakad Narodowy Im. Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1985)

ivana živančević

Bilžu je pameti da književnost treba proučavati i kao pojavu u kontekstu komunikacije. Ipak, takav pristup književnosti još nije sistemski poručen pa je sada poljski književni istoričar Janusz Lalević napisao o tome obimnu monografiju.

Polažeći od teksta Stefana Żukiewskog (Zokiewski), rukovodioca proučavanja književne kulture u čevenom varševskom Institutu za književna istraživanja (Instytut Badan Literackich), autor već godinama proučava komunikacijski aspekt književnosti. Zapažena je njegova knjiga *Jezička komunikacija i književnost*, objavljena još pre jedne decenije (»Komunikacija jezykowa i literatura«, Wrocław, 1975). Zanimljivo je ovdje napomenuti da se kod nas problemima sociolingvistike bavi novosadski filolog srednje generacije Milorad Radovanović koji u svojim radovima dotiče i ovu problematiku (*Sociolingvistica*).

U najnovijoj knjizi Lalevića nalazimo nastavak problematike započete u prvoj knjizi: »Otkad smo prestali da u književnosti vidimo duhovne ili psihološke sadržaje zaodrenute u formu, jezik i stilu, da bismos u njoj domašili izvesnu jezičku stvarnost – tekstove – očigledno je da se književnost ne može istraživati bez analize jezika koji se u tim tekstovima aktuelizuje. Ali kada smo naučili da vidimo u književnosti tekstove, jasno vidimo da tekst nije samo izvesna

jezička konstrukcija, već takođe instrument komuniciranja, usled čega razumevanje teksta zahteva ne samo njegovu relaciju prema jeziku, već i prema komunikacijskom procesu«. Zato, kako, duhovito karakteriše sam autor knjige u predgovoru, njegova razmatranja pre se tiču književnog aspekta komunikacije, nego komunikacijskog aspekta književnosti.

Knjiga se sastoji iz četiri dela, tematski različita, ali ujedinstvena fenomen komunikacije.

Prvi deo, »Književnost i sistemi njenog širenja«, kreće se u rasponu od dijaloga do masovne komunikacije, pri čemu prikazuje komunikaciju kao proces, njene sisteme i funkcione. Razmatra se proces i aparat književne komunikacije i analiziraju postavke Pjera Šefera (Pierre Schaeffer) i Roberta Eskarpja (Robert Escarpit), o dve ravnih komunikacije i o književnosti kao procesu i kao aparatu.

Dруги deo »Literatura kao lektira« raspravlja o problemima »književnosti s tačke gledišta čitaoca«. Tu se govori o semantičkim relacijama lektire, koja se može posmatrati i kao semantička interpretacija. Autor, ovde, uvedu u slavistički pojam »stvaralačka izdaja«, očigledno prema Eskarpiju (»creative treason«), pa ispituje njene komunikacijske mehanizme: po njemu je stvaralačka izdaja – neizostavno – svaki prevod, svaka adaptacija, ekranizacija, scenska prerada i slično, a zatim i svako čitanje u ubičajenom optičaju knjige, jer su samo stručnjaci u stanju da prepoznačaju prvobitni kontekst. U vezi s tim u nastavku se posmatra društveni kontekst književne činjenice i funkcije lektire: problematika fakta, predmetne i društvene dimenzije lektire i uloge čitaoca, pri čemu se razlikuju dva tipa čitalačke publike: orientisanih na temu, ili na vrstu tekstova; prvi se nazivaju angažovanim čitalačima i drugi kulturnim i profesionalnim. Naporedo sa sve većom profesionalizacijom i autonomizacijom ove druge grupe, može se pratiti rastuća tendencija prema slobovnom autotematsmu, tj. koncentraciji na problematiku same literarnosti, kako u stvaralaštvu, tako i u interpretiranju i komentarisuju literature.

Treći deo, »Cirkulacija literature u društvu«, bavi se književnom publikom. U relacijama od običnog slušača do čitača i čitalačke publike, proučava se publiko kao skup receptora, kao integrativni pojam, posebno u društvenom kontekstu. U tom smislu književnost je prikazana kao društveni krvotok, transmisija i difuzija između kultura, kao poseban vid komunikacije kome autor nastoji da odredi granice i značaj uticaja na društvo.

Cetvrti deo, »Književnost u epohi masovne komunikacije«, donosi nove prostore na kojima kruži literatura, posebno u odnosu na audiovizuelni mediji, i učešće u kulturi jednoga društva.

Očigledno, prva tri dela knjige predstavljaju pokušaj sistematizacije pojama književne komunikacije, u ravni sociološke analize, a četvrti prikazuje savremenu književnu situaciju u perspektivi zacrtanoj u uvodnim poglavljima knjige. Pisac posebno neglašava da za njega književna komunikacija nije jedna, izdvojena komunikacijska pojava koja se može sagledati kao celina, već se raspada na bar dva posebna i različita procesa: delatnost aparata produkcije i distribucije, nastajanje i rasturanje književnih dela, a zatim na cirkulaciju i prijem literature, tj. ono što se događa s knjigama u društvenom procesu od pisca do čitaoca, dakle, u društvenom kontekstu.

U knjizi Januša Lalevića reč je o pojavama makrokomunikacije i, u slučaju književne komunikacije predstavljaju funkcionalni kontekst u koji onda ulaze posebne analize – uzajamnih odnosa učesnika procesa komunikacije, semantičke i pragmatičke funkcije teksta u raznim oblicima komunikacije, itd. što se sve skupa, na planu lingvistike, tektologije, književne istorije, teorije književnosti i književnosti po sebi stapa u jedan jedinstven proces.

časopis za kulturu, umetnost i društvena pitanja, novi sad, katolička porta 5, telefon (021) 28-765
uredjuju: silvija dražić, zoran derić, petru krdić, alpar lošonc, dorde pisarev, miroslav radojković i slobodan radošević * glavni i odgovorni urednik franja petrinović * tehnički i likovni urednik cvetan dimovski * sekretar redakcije radmila gikić * lektor mirjana stefanović * članovi izdavačkog saveta: bosiljka bojanović (predsednik), gion nandor, aleksandar horvat, ratka lotina, velja macut, selimir radulović, radivoj šajtinac, dušan todorović, aleksa trifunov, jovanka žunić (delegati šire društvene zajednice); radmila gikić, relja knježević, tomislav marčinko, milan paroški, franja petrinović i jojan smederevac (delegati izdavača) * izdavač nišro „dnevnik“, novi sad, bulevard 23. oktobra 31 * direktor nišro „dnevnik“ jojan smederevac * osnivač pokrajinska konferencija saveza socijalističke omiladine vojvodine * časopis finansira silt kulture vojvodine * rukopise slati na adresu: redakcija „polja“, novi sad, poštanski fah 190, žiro račun 65700 – 603 – 6324 nišro „dnevnik“, our „redakcija dnevnik“, sa naznakom za „polja“, (godišnja pretplata 1.200 dinara, za inostranstvo dvostruko) * na osnovu mišljenja pokrajinskog sekretarijata za nauku i kulturu broj 413-152/73 časopis je oslobođen poreza na promet proizvoda i usluga * tiraž 2.000 primeraka